

JAARBOEK

VAN HET

EUROPEES

GENOOTSCHAP

VOOR

MUNT- EN

PENNINGKUNDE

20
16

INHOUDSTAFEL

Verantwoordelijken van het EGMP	I
Afdelingen van het EGMP	II
Verslag van de AV van het EGMP FV in Tienen (28/V/2016)	VI

Laurens AERNOUT	
Misslagen met incuse eigenschappen	1
Luk BEECKMANS <i>ET AL.</i>	
Een muntdepot uit de vroege 20 ^{ste} eeuw in Heverlee (Vlaams-Brabant)	11
Hendrik DE BACKER	
Een loden penning van de Onze-Lieve-Vrouw-kerk van Onze-Lieve-Vrouw-Waver	27
Hendrik DE BACKER & Raf VAN LAERE	
Brabantse of Mechelse draken in een kleine muntschat van Borgloon uit de tweede helft van de 12 ^{de} eeuw	31
Willy GEETS	
Maximiliaan, feodaal monarch, en zijn efemere muntslag in Mechelen (1485-94)	39
Arnaud GRISPEN	
Een bijzondere Portugees/Nederlandse vondst op Vlaamse bodem	81
Paul HUYBRECHTS	
De productie van Paul Huybrechts – Een selectie van recente creaties	85
Jan MOENS	
Leopold Wiener verstrooid?	115

Eddy SCHUTYSER

Munten gevonden op de site van het 'Blauw Kasteel' of
Beverhoutshof in Moerbrugge 117

Huguette TAYMANS

De prijspenningen van de Academie voor Schone Kunsten
te Gent van 1830 tot 1914 149

Luc VAN EECKHOUDT

Sint-Christoffel, de beschermheilige van de reizigers en de auto-
mobile op medailles van de eerste helft van de twintigste eeuw –
Een bijdrage tot de religieuze numismatiek 179

Luc VAN EECKHOUDT

Bert Gerresheim's medailles van Pater Friedrich Spee von
Langenfeld sj 195

RECENSIES

AIMÉ HAECK, *De kleine Brabantse denieren van de dertiende
eeuw* (Willy Geets) – Jean-Claude MARTINY, *De eerste grote
zilveren munten in Vlaanderen* (Raf Van Laere) – Rudy DILLEN,
Kempisch noodgeld tijdens WO I (René Waerzeggers) 205

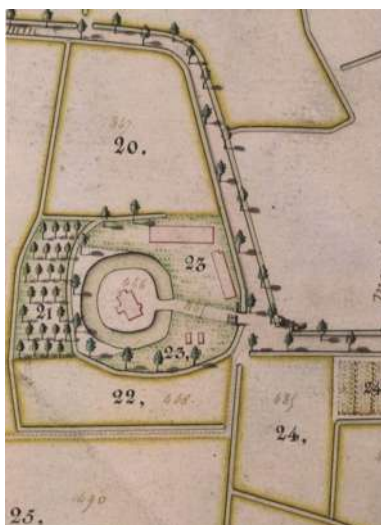
MUNTEN GEVONDEN OP DE SITE VAN HET 'BLAUW KASTEEL' OF BEVERHOUTSHOF IN MOERBRUGGE

Eddy SCHUTYSER

HET 'BLAUW KASTEEL' LIGT AAN DE RAVENBOSSTRAAT IN MOERBRUGGE, een gehucht van Oostkamp. De oudste vermelding ervan klimt op tot omstreeks 1360, maar de site is heel wat ouder: archeologisch onderzoek heeft op het omwalde opperhof sporen aan het licht gebracht van een gebouw uit de 11de of 12de eeuw.

Vermoedelijk tijdens het tweede kwart van de 16de eeuw liet de familie Van Mander, de toenmalige eigenaar van het leengoed, het huidige kasteel bouwen. Het bestond uit een woontoren, geflankeerd door een traptoren en omgeven door een walgracht, die op bepaalde plaatsen meer dan 15 m breed was.

Het Blauw Kasteel werd omstreeks 1600 een pachthoeve, die aan het begin van de 19de eeuw eigendom werd van de markiezen Arconati-Visconti, en er werden herhaaldelijk verbouwingswerken aan uitgevoerd.

Na een grondig archeologisch en bouwhistorisch onderzoek werd het vervallen Blauw Kasteel in 2002 volledig gerestaureerd. Alle storende elementen werden afgebroken, verschillende ramen werden opnieuw geopend, de bogen op de kelder verdieping werden terug vrijgemaakt en de spits van de traptoren werd gereconstrueerd.

Foto Rijksarchief Brugge

*Het gerestaureerde
'Blauw Kasteel'*

De wal rond het kasteel werd opnieuw uitgegraven en in de onmiddellijke omgeving werd een hoogstamboomgaard met lokale fruitvariëteiten aangeplant.

De opgravingen gebeurden in coördinatie tussen het IAP, nu VIOE (Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed – Marc De Wilde [U.G.]), Karel Dendooven, bouwhistoricus, en architect Dries Bonamie. Aan Nicolay Holthoff werd gevraagd om de werken, met name het uitgraven van de slotgracht, te willen opvolgen.

Over het Blauw Kasteel zijn er de laatste jaren een aantal belangrijke publicaties verschenen. Als eerste vermeld ik de gelegheidsuitgave van de Heemkundige Kring Oostkamp (HKO) van maart 2001 van de hand van Jeroom Van Slambrouck, die de bewoningsgeschiedenis van de Hofstede – Blauw Kasteel gedurende de laatste 300 jaar beschrijft.

Verder verwijzen wij naar de artikels omtrent het Blauw Kasteel in de tijdschriften nrs. 4 en 6 van de HKO.

In 2003 verscheen *Archeologisch onderzoek op de site Blauwe Kasteel*, gepubliceerd door Nikolay Holthoff als oefening opgravingsstechnieken voor diens 1ste Licentie Archeologie aan de Universiteit Gent. Dit werk heeft vooral aandacht voor het ceramisch materiaal dat op de site werd aangetroffen en dat aantoont dat er een haast ononderbroken bewoning was sedert de Romeinse tijd. Het oudste archeologisch voorwerp dat werd gevonden is een spits uit het midden-Mesolithicum (6000 v.C.).

Tenslotte verscheen in 2009, op initiatief van de HKO, een prachtig werk dat de geschiedenis verhaalt van dit monument. De titel ervan is *Het Blauw Kasteel. De (her)ontdekking van een fascinerend landgoed in Moerbrugge*. Dit werk, dat alle lof verdient omwille van de inhoud en de prachtige illustraties, besteedt in de eerste plaats aandacht aan de bouwgeschiedenis van het kasteel en aan zijn bewoners.

Bij dit alles werd één aspect van de geschiedenis en zijn bewoners evenwel uit het oog verloren, nl. de numismatiek of studie van de daar aangetroffen munten en penningen. Ook dit kan een licht werpen op het dagelijks leven en op het reilen en zeilen van wie daar aanwezig waren.

Ik heb die taak dan maar op mij genomen om te achterhalen welke numismatica (munten, penningen, jetons) tijdens de opgravingen aan het licht zijn gekomen. Dit was geen sinecure want de vraag blijft altijd: hebben wij alles? Zijn er munten of penningen verdwenen of verloren gegaan? Er is immers geen onmiddellijke registratie van wat er werd opgegraven. Het determineren van een munt of penning is vaak aartsmoelijk, aangezien een *losse vondst* vaak sterk tot zeer sterk afgesleten is en het opschrift slechts zeer zelden voldoende duidelijk blijkt om de identiteit van de munt te kunnen bepalen.

De munten die ik ter beschikking heb gekregen kwamen van privé personen, die munten tijdelijk in bewaring hadden gehouden, en van het VIOE. De meeste van deze munten hadden reeds een identificatie gekregen die over het algemeen zeer summier maar meestal niet verkeerd was. Dank hiervoor aan dhr. Eddy Compennolle, bestuurslid van het Europees Genootschap voor Munt- en Penningkunde, afdeling Brugge.

Wat allereerst opviel, was de meestal zeer slechte bewaarstaat van de gevonden munten, en vervolgens het haast volledig ontbreken van munten uit edel metaal. Dit laatste hoeft eigenlijk niet te verwonderen. Het gaat hier immers niet om een bewaarschat of om een accumulatieschat, het betreft los gevonden mun-

ten die (waarschijnlijk) door slordigheid zijn verloren geraakt. Het gaat daarbij om meestal kleine denominaties. Het spreekt voor zich dat een verliezer meer inspanning zal doen om een zilveren of een gouden muntje terug te vinden.

Op de site van het Blauw Kasteel werden tientallen munten gerecupereerd dank zij het gebruik van een metaaldetector. Deze vondsten werden zelden *in situ* gevonden, maar werden aangetroffen in een secundaire compositie, gevolg van het opnieuw uitgraven van de walgrachten rond het kasteel.

Op basis van de gevonden ceramiek kan men een bijna ononderbroken bewoning vaststellen vanaf de Romeinse periode. Uit de teruggevonden munten blijkt hiervan zeer weinig, want op één enkel Romeins muntje na is er een numismatische leegte tot ca. 1250. Wijst dit alles op een gesloten economie, waarbij het domein kon instaan om aan de behoeften van zijn bewoners zelf te voldoen?

De vindplaatsen van de gecatalogeerde munten

Tijdens het uitgraven van de walgrachten werd de afgevoerde grond achter het kasteel opgehoopt. Deze grond werd achteraf grondig onderzocht met een metaaldetector en sporadisch met een zeef. In deze context werden naast munten en penningen ook fragmenten gevonden van aardewerk, gespen, metalen knopen, e.d. Extra aandacht werd geschonken aan sector G, ter hoogte van de vroegere keuken waar ook een aanzienlijke hoeveelheid 'metaal' werd teruggevonden. In deze inventaris beperken wij ons evenwel tot de munten en de penningen die werden aangetroffen.

In de afgevoerde grond werden in totaal 49 munten of penningen aangetroffen. In sector G registreerden wij in totaal 20 munten of penningen; verder noteerden wij 8 losse vondsten, en 1 munt werd in een gracht teruggevonden.

Afgevoerde grond: nrs. 1, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 23, 24, 26, 27, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 37, 39, 40, 41, 45, 46, 47, 48, 49, 52, 53, 54, 55, 58, 59, 63, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74.

Sector G: nrs. 2, 6, 28, 35, 38, 42, 43, 44, 50, 51, 56, 57, 64, 65, 66, 75, 76, 77, 78.

Losse vondsten: nrs. 11, 14, 21, 22, 36, 60, 61, 62.

Gracht: nr. 25.

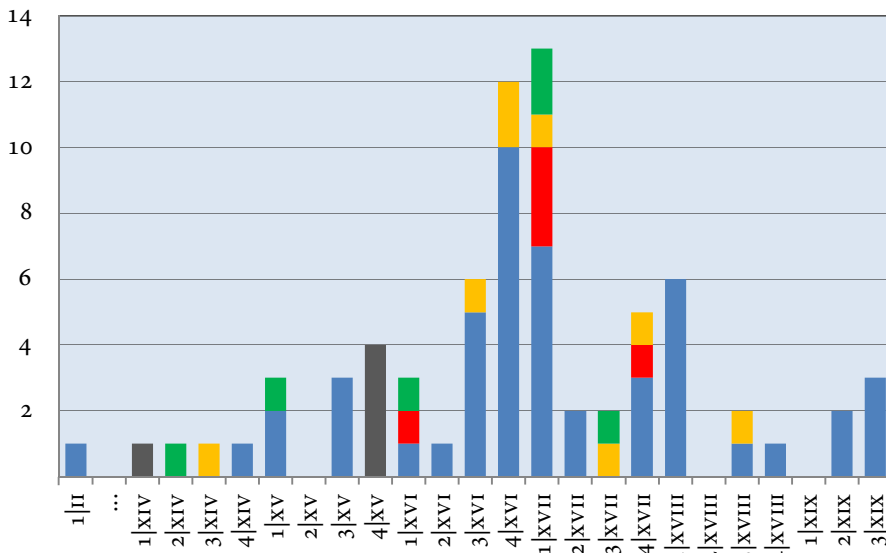
Tijdslijn

De figuur op de volgende pagina geeft een overzicht van de spreiding in de tijd van de gevonden numismatische objecten, opgesplitst volgens type; de tijdslijn geeft het kwart vóór de | en de eeuw ná de | (bv. 1|xvi = 1ste kwart xvi^{de} eeuw = 1501-1525).

Overzicht en aantallen teruggevonden munten per periode

Periode	Tijdperk	lokale munten	vreemde munten	loodjes	penningen	TOTAAL
Antiek Romeins	< 410	1	–	–	–	1
Middeleeuws	< 1384	–	–	1	1	2
Bourgondische periode	1384 – 1482	6	1	4	1	12
Habsburgse periode	1482 – 1555	7	1	–	3	11
Spaanse periode	1555 – 1711	28	2	–	1	31
Oostenrijkse periode	1711 – 1797	5	–	–	–	5
Prinsbisdom Luik	1490 – 1700	5	–	–	–	5
Franse overheersing	1797 – 1814	1	–	–	–	1
Koninkrijk der Nederlanden	1814 – 1830	2	–	–	–	2
Koninkrijk België	> 1830	4	–	–	–	4
TOTAAL		59	4	5	6	74

■ Lokale muntslag ■ Luikse muntslag ■ Vreemde muntslag
■ Penningen ■ Loodjes

INVENTARIS VAN DE GEVONDEN MUNTEN

Beschrijving (beperkt tot munten van vóór de 20ste eeuw)

Bij elke onduidelijke afbeelding van een gevonden munt wordt (op een lichtblauwe achtergrond) een beter bewaard exemplaar getoond, dat zo typegetrouw mogelijk is, maar dit is niet altijd mogelijk gebleken.

De vermelde muntopchriften zijn gebaseerd op die van het beter bewaard exemplaar, waarbij de delen die ontbreken of niet leesbaar zijn op de gevonden munt tussen [...] staan.

De munten zijn op ware grootte afgebeeld; . .

ANTIEK ROME

HADRIANUS (117-138)

	<p>1. Denarius Sabina, echtgenote sedert 100, overleden in 137</p> <p>Vz.: Hoofd met diadeem naar r. Omschrift: -- [SABINA AVGVSTA HADRIANI AVG PP]</p> <p>Kz.: <i>Pudicitia</i>, gesluierd in lang gewaad, staande naar links, linkerhand in haar zijde. Omschrift: -- [PUDI - CITIA]</p> <p>Zilver – 1,35 g; de munt is zeer afgesleten en ca. 1/3 van het muntplaatje ontbreekt</p> <p>Ref.: <i>BMC</i> 913 (Pl. 65·1); <i>RIC</i> 406</p> <p>Afgevoerde grond</p>
	

BOURGONDISCHE PERIODE

FILIPS DE STOUTE (1384-1404)

	<p>2. Mijt, 4de emissie (Gent, Brugge, Mechelen)</p> <p>Vz.: Wapenschild van Bourgondië binnen een parelrand. Omschrift: -- [✠ PHILIPP DVX BVRG']</p> <p>Kz.: Lang gevoet kruis, dat de legende en de parelcirkel doorbreekt. Legende: [✠] NO – NE [T – T·FL TNO]</p> <p>Biljoen – 0,35 g (erg beschadigd)</p> <p>Ref.: <i>DM</i> v. 275; <i>DdP</i>. VIII·4; <i>Schut</i>. B15 Sector G (keuken)</p>
	

JAN ZONDER VREES (1405-1419)

3. Mijt, 1ste emissie (1407)

Vz.: Binnen een parelcirkel **FL**. Omschrift:
✠ IOH S O B C O M [NO]

Kz.: Lang gevoet kruis, dat de legende en de parelcirkel doorbreekt. Legende:
[✠] MO – NEM [– T FL – TNO]

Biljoen – 0,80 g

Ref.: DM v.296; VH G2649; Schut. B17

Afgevoerde grond

4. *Idem*

Biljoen – 0,50 g (gaatjes)

Afgevoerde grond

FILIPS DE GOEDE (1419-1467)

5. ½ groot 1454-5 geslagen in Mechelen

Vz.: Binnen een parelcirkel, het zevendelig wapenschild van Bourgondië.

Omschrift: **✠ PHS]DGI]GRT[§
DU]BVR]G]Z]BRT[B]**

Kz.: Lang gevoet kruis dat de parelcirkel en de legende onderbreekt. Tussen de armen van het kruis, afwisselend **✠** en **✠**. In het centrum het muntteken voor Brabant (**✠**). Omschrift: **✠ MON[€–
TT]§NOV– T]FTT[CT –] MACHL]**

Zilver – 0,52 g (twee stukken afgebroken)

Ref.: vG&H 11.1a, VH H5

Afgevoerde grond

6. Dubbele Mijt, Brugge, 1454-1458

Vz.: Binnen een parelcirkel, het zevendelig wapenschild van Bourgondië.

Omschrift: **✠ PHS O [G O B O
Z O] C O [M O] F L O'**

Kz.: Kort gevoet kruis binnen een parelcirkel. In het centrum het muntteken voor Brugge (**✠**). Legende: **✠
MOHETT[O]NT O C O M O] FLTNO**

Ref.: DM v cfr.373; DdP. IX-12 suppl.;

vG&H cfr. 15-2; Tael. 97-99; VH H7;

Schut. B38

Biljoen – 0,84 g

Sector G (keuken)

7. *Idem*

Biljoen – 0,65 g
Afgevoerde grond

HABSBURGSE TIJD

FILIPS DE SCHONE (1499-1502)

8. Dubbele Stuiver, geslagen in Namen (gehalveerd)

Vz.: Gekroond wapenschild van Oostenrijk-Bourgondië binnen een veelpas. Daar rond een parelcirkel met het omschrift: **[PHS:DEI:GR:TR] CH:DV: TVST:DV:EBVR:CO:NT'**

Kz.: Versierd bloemenkruis binnen een parelcirkel. Centraal binnen een dubbele vierpas een vuurijzer als muntteken voor Namen. Rondom: **[OMNIS: SPVS:LT:VDET:DOMINVS:1499: NT]**

Zilver – 1,87 g (gebroken en onvolledig)
Ref.: DM n.11 nr.287; vG&H 119.7; Schut. C40 (= Brugge)
Afgevoerde grond

KAREL V (1506-1555)

9. Korte, geslagen in Antwerpen, 1549

Vz.: Gekroond hoofd van de keizer naar rechts binnen een volle cirkel. Omschrift: **☞ CAROLVS•D:G[•V•IMP] HISP•REX•49**

Kz.: Naar links klimmende leeuw binnen een volle cirkel. Geen legende maar **S**-vormige sierband.

Koper – 1,78 g
Ref.: vG&H 198.1b; Schut. c81 (= Brugge)
Afgevoerde grond

10. *Idem*, muntplaats onbekend

Koper – 1,43 g
Sector G (keuken)

11. *Idem*, muntplaats Brugge, 1550
Vz.: Omschrift: ♣ CAROLVS•D:G•V•
IMP•HJISP•REX•I550

Koper – 1,61 g
Ref.: vG&H 198.5b; Schut. c81
Losse vondst

12. *Idem*, muntplaats onbekend
Koper – 1,14 g
Afgevoerde grond

13. *Idem*, muntplaats onbekend
Koper – 0,75 g
Afgevoerde grond

14. *Idem*, muntplaats onbekend
Koper – 0,86 g
Losse vondst

SPAANSE PERIODE

FILIPS II (1555-1598)

15. Oord, geslagen in Brugge
Vz.: Gekroonde buste van de keizer naar
links Omschrift: PHS•D:G•HISP Z
REX•[COM•F]LA

Kz.: Gekroond wapenschild van Oosten-
rijk-Bourgondië. Omschrift: [DOM]
INVS[•MIHI•]ADI[VTOR]

Koper – 2,54 g (sterk afgesleten)
Ref.: vG&H 232.7; Schut. D56
Afgevoerde grond

16. Korte (1571-77), geslagen in Brugge
Vz.: Gekroonde buste naar rechts. Onder-
aan [♣]. Omschrift: PHS•D:G•HISP•
Z•R[EX•COM•]FLA•

Kz.: Gekroond schild van Oostenrijk-

Bourgondië. Omschrift: [•DOMINVS•
MIHI•A]DIVT[OR•]

Koper – 1,44 g

Ref.: vG&H 231.7; Schut. D23

Afgevoerde grond

17. *Idem*, muntplaats onbekend

Koper – 1,08 g

Afgevoerde grond

18. *Maille*, geslagen in Brugge, 1591

Vz.: Gekroonde buste naar rechts. Omschrift: [PHS•D•G•HISP] Z REX•
CO[M•FL] Onderaan: [9♣Z].

Kz.: Gekroond schild van Oostenrijk-Bourgondië op een gevoet kruis.

Omschrift: [•DOMINVS•MIHI•
ADIV]TO[R•]

Koper – 1,40 g

Ref.: vG&H 235.7; Schut. D62

Afgevoerde grond

19. *Idem*, geslagen in Brugge (159?)

Koper – 1,74 g

Afgevoerde grond

20. ½ Duit, geslagen in Brugge (1586)

Vz.: Stokkenkruis. Omschrift: ♣ PHS•D•
G•HI[SP Z RE]X•CO•FLA

Kz.: Gekroond wapenschild van Vlaanderen tussen het jaartal (8 – 6). Omschrift:

DOM[INVS•MIHI•AD]IVT

Koper – 0,99 g

Ref.: vG&H 236.7; Haeck 683

Afgevoerde grond

21. *Idem*, geslagen in Brugge, 1586

Koper – 0,88 g

Losse vondst

22. **Statenoord**, geslagen in Middelburg (1580-83)

Vz.: Binnen een volle cirkel de buste van de koning naar links. Omschrift:

•PHS•D•G•HISP•Z•REX CO•ZEL•W•

Kz.: Gekroond wapenschild van Oostenrijk-Bourgondië, omhangen met de ketting van het Gulden Vlies. Omschrift: •PACE•ET• - IVSTITIA•

Koper – 4,33 g

Ref.: vG&H 252.12

Losse vondst

23. **Idem**, geslagen in Overijssel (1578-79)

Vz.: Binnen een volle cirkel de buste van de koning naar links. Omschrift:

•PHS•D•G•HISP•Z•REX DO•TRS•

[I]SSVL•☉

Kz.: Gekroond wapenschild van Oostenrijk-Bourgondië, omhangen met de ketting van het Gulden Vlies. Omschrift: •PA[CE•ET• - I]VS[TITIA•]

Koper – 5,27 g

Ref.: vG&H 252.17

Afgevoerde grond

24. **Idem**, geslagen in Antwerpen (1578-80)

Vz.: Buste naar rechts.

Koper – 6,08 g

Afgevoerde grond

25. **Oord of Dubbele Duit**, geslagen in Dordrecht (1574-79)

Vz.: Hollandse Maagd, zittend in een tuin met gesloten omheining, met opgestoken rechterarm. Omschrift: [•AVX• NOS•IN• NOM•DOMINI•]

Kz.: Wapen van Holland met kroon en jaartal. Omschrift: [•PHS•D•G•COM]• HOL•Z•Z[EL•]

Koper – 3,60 g

Ref.: vG&H 263.11; V. 310 (afb.57-1)

Gracht

26. *Idem*, geslagen in Dordrecht (1574-79)
Koper – 5,65 g
Afgevoerde grond

ALBRECHT & ISABELLA (1598-1621)

27. Oord 1608, geslagen in Antwerpen
Vz.: Gekroond wapenschild tussen het jaartal I6 - 08. Omschrift: ♣ ALBERTVS•ET[•ELISAB]ET•DEI•GRATIA

Kz.: Gekroond vuurrijzer met links het wapenschild van Oostenrijk, rechts het wapenschild van Bourgondië en beneden het wapenschild van Brabant. Daarrond: ♣ ARCHIDVCES•AVST•DVCES•BVRG•ET•B

Koper – 3,48 g
Ref.: vG&H 296.1; VK 20; Schut. D71
Afgevoerde grond

28. *Idem*, 1607, geslagen in 's-Hertogenbosch
Vz.: Gekroond wapenschild tussen het jaartal I6 - 07]. Omschrift: [•ALBERTVS•ET - •ELISABET•D•G•]

Kz.: [♣ARCHIDV]CES[•AVST•DVCES•BVRG•ET•B]

Koper – 3,01 g
Ref.: vG&H 298.4
Sector G (keuken)

29. Dubbele penning, Brugge 1610
Vz.: Gekroonde letters Æ (monogram van de aartshertogen). Omschrift: [♣ ALBERTV]S[•ET•EL]ISAB[ET•D•G]

Kz.: Gekroond wapenschild van Oostenrijk-Bourgondië op stokkenkruis tussen het jaartal I6 - I0. Legende: [♣ ARCH•AVST•DVC•]BV[RG Z COM•FLA]

Koper – 1,45 g
Ref.: vG&H 299.6; Schut. D77
Afgevoerde grond

30. *Idem*, Brugge 1606
Koper – 1,68 g
Afgevoerde grond

31. *Idem*, Brugge 1615
Koper – 2,07 g
Afgevoerde grond

32. *Idem*, Brugge 1608
Koper – 1,96 g
Afgevoerde grond

33. Duit, geslagen in 's-Hertogenbosch, 1615

Vz.: Gekroond wapenschild van Oostenrijk-Bourgondië. Omschrift: ••
ALBE[R]TVS•ET•ELISABET•D•G•

Kz.: Gekroond vuurijzer op stokkenkruis waaraan het juweel van het Gulden Vlies hangt. Dit alles tussen het jaartal I6 – I5. Daarrond: ARCHID•AVST•DVC•BVRG•ET•B•Z•

Koper – 1,37 g
Ref.: vG&H 300.4; Schut. D72 (Antwerpen)
Afgevoerde grond

FILIPS IV (1621-1665)

34. Oord, muntplaats onleesbaar (Antwerpen of Brussel), 164?

Vz.: Gekroond vuurijzer met links het wapenschild van Oostenrijk, rechts het wapenschild van Bourgondië en onderaan het wapenschild van Vlaanderen. Rondom: [(?) PHIL•II]II[•D•G•]

H[ISP•ET•I]NDI[AR•REX•]

Kz.: Gekroond wapenschild tussen het jaartal 16 - 4(?). Omschrift: AR[CHID•AVS•DVX•BVRG•BR]AB[•Z^C]

Koper - 3,17 g

Ref.: vG&H 336.1 of 3; VH I 449; Schut. D106 (Brugge)

Afgevoerde grond

35. *Idem*, onleesbaar

Koper - 2,77 g

Sector G (keuken)

KAREL II (1665-1700)

36. Oord, geslagen in Brugge, 1691

Vz.: Gekroond vuurijzer binnen een parelcirkel met links het wapenschild van Oostenrijk, rechts het wapenschild van Bourgondië en onderaan het wapenschild van Vlaanderen. Rondom:

•CAROL•II[•D•G•]HISP•ET[•INDIA]R•REX[•♣]

Kz.: Binnen een parelcirkel het gekroond wapenschild tussen het jaartal 16 - [85]. Omschrift: [•ARC]H•AVS[•DVX•]BVRG•C•FL•Z^C•

Koper - 3,77 g

Ref.: vG&H 356.4b; Schut. D122

Losse vondst

37. *Idem*, geslagen in Brugge

Koper - 2,15 g

Afgevoerde grond

38. *Idem*, geslagen in Antwerpen of Brussel

Koper - 3,15 g

Sector G (keuken)

FILIPS V (1700-1712)

39. Oord, geslagen in Namen, 1710
 Vz.: Gekroond vuurrijzer met links het wapenschild van Oostenrijk, rechts het wapenschild van Bourgondië en onderaan het wapenschild van Brabant. Rondom: [♣ PHIL•V•]D•G• HI[SPANI]•ET•INDI[ARUM•REX]

Kz.: Gekroond wapenschild van Filips V. Langs weerszijden: J7 – J0; Legende: •DUX•BUR[GUND•]ET•BRABANT Z
 Koper – 2,89 g
 Ref.: vG&H 372.3b; Schut. D154 (= vG&H 372.3a)
 Afgevoerde grond

MAXIMILIAAN-EMANUEL VAN BEIEREN (1712-1714)

40. Oord, geslagen in Namen, 1713
 Vz.: Buste van de keurvorst naar links. Onder de buste: ♣. Rondom: [MAX•EMAN•D•G• - S•]ROM•IMP•ELECT
 Kz.: Gekroond monogram, gevormd door de letters M en E. Bovenaan: het jaartal I7 – I3. Omschrift: DVX BAVARI• BRABA[NT C•FLAN]D Z^C

Koper – 2,61 g
 Ref.: vH I 552; VK 181; DM 49f; Schut. D169 (DM 50)
 Afgevoerde grond

41. Idem
 Koper – 2,89 g
 Afgevoerde grond

42. Idem, geslagen in Namen
 In zeer slechte staat (onleesbaar)
 Koper – 2,46 g
 Sector G (keuken)

OOSTENRIJKSE PERIODE

KAREL VI (1711-1740)

43. Oord, geslagen in Brabant (Antwerpen of Brussel)

Vz.: Borstbeeld van de keizer naar links.
Onderaan: (?) Omschrift: **CAROLVS VI D:G[.] - ROM[.]IMP:HISP:REX.**

Kz.: Gekroond monogram, bestaande uit drie ineengestrengelde letters C Bovenaan het jaartal I[7]- 12. Legende: **•ARCHID•AVST•D[VX•BVR]G•BRABANT•Z^c**

Koper – 2,74 g
Ref.: DM. 56; Schut. E3 (= Brugge 1712)
Sector G (keuken)

44. *Idem*, muntplaats niet te achterhalen
In zeer slechte staat (onleesbaar)

Koper – 2,69 g
Sector G (keuken)

MARIA THERESIA (1740-1780)

45. Dubbel oord, muntplaats Antwerpen of Brugge. Het jaartal is niet te achterhalen. Munt in zeer slechte staat.

Vz.: Hoofd van de keizerin met diadeem en parelsnoer naar rechts. Onder de hals R. Omschrift: **[M•T•D•G•R•JMP•G•H•B•REG•A•A•D•BURG•]**

Kz.: Tussen gekruiste lauriertakken een tekst in vijf regels met daaronder het muntteken [✠]. Legende: **[AD | USUM | BELGII | AUSTR• | jaartal •]**

Rand: :::::

Koper – 4,64 g
Ref.: DM. 82; Schut. E21
Afgevoerde grond

46. Oord, 1759 voor Luxemburg

Geslagen in Brussel

Vz.: Versierd en gekroond wapenschild van Luxemburg. Binnen een parelcirkel: **•MAR•T•D•G•R•JMP•G•H•B•REG•A•A•D•LUX•**; onderaan: **I759**

Kz.: Binnen een parelcirkel, het gekroond monogram van de keizerin. Omschrift: **JUSTITIA ET - CLEMENTIA** • ☉

Koper – 2,80 g

Ref.: DM. 93; Probst L248-2

Afgevoerde grond

JOZEF II (1780-1789)**47. Oord, 1782 geslagen in Brussel**

Vz.: Gelauwerde gedrapeerde buste naar r. Omschrift: **JOS•II•D•G[•R•IMP•D•B•]**

Kz.: Tekst in vijf regels met daaronder het muntteken ☉. Legende: **AD | USUM | BELGII | AUSTR• | 1782•**

Rand: ☐

Koper – 3,62 g

Ref.: DM. 82; Schut. E21

Afgevoerde grond

KONINKRIJK DER NEDERLANDEN**WILLEM I (1815-1830)****48. Cent, 1827 geslagen in Brussel**

Vz.: Gekroonde hoofdletter **W** tussen het jaartal **18 - 27**.

Kz.: Gekroond wapenschild tussen de waarde aanduiding **I - C**; onderaan links een palmtak 🌿, rechts een **B**.

Rand: ☐

Koper – 3,60 g

Ref.: Sch. 344; VK 272; Schut. G9

Afgevoerde grond

49. ½ Cent, geslagen in Brussel (jaartal onleesbaar)

Vz.: Zeer veel slijtage en onleesbaar [ge-kroonde hoofdletter W tussen het jaartal].

Kz.: Gekroond wapenschild tussen de waarde aanduiding ½ – C; onderaan links , rechts een B.

Rand:

Koper – 1,71 g

Ref.: Sch. 366 à 373; VK 273; Schut. G10

Afgevoerde grond

KONINKRIJK BELGIË LEOPOLD I (1830-1865)

50. 2 Centimes 18??

Vz.: Gekroonde initiaal van de koning.
Omschrift: LEOPOLD PREMIER – ROI DES BELGES; onderaan: 18[??]

Kz.: Zittende leeuw met grondwetstafel.
Omschrift: L' UNION FAIT LA FORCE. Op de afsnede: 2 CENT^S.
Getekend: BRAEMT F (= Joseph-Pierre Braemt).

Rand:

Koper – 3,58 g

Ref.: Mor. 87 à 113; Schut. H10 (= 1864)

Sector G (keuken)

51. *Idem*, jaartal onleesbaar

Koper – 3,50 g

Ref.: Mor. 87 à 113; Schut. H10

Sector G (keuken)

52. *Idem*, jaartal onleesbaar

Koper – 3,30 g

Ref.: Mor. 87 à 113; Schut. H10

Afgevoerde grond

Voor de volledigheid vermelden we nog het volgende stuk uit de 20ste eeuw: nr. 53 – Koninkrijk België, 1 frank 1954 (NL), gevonden in afgevoerde grond.

PRINSBISDOM LUIK

JAN VAN HOORN als Prinsbisschop (1492-1505)

54. Brûlé, geslagen in Weert (1499-1505)

Vz.: Wapenschild van Hoorn omgeven door vonken. Bovenaan wolken en onderaan de schilden van Bouillon en Loon. Legende: [✠ IOH̄S' EPS' L - E - OD' DVX B' C' L']

Kz.: Versierd kruis dat de legende doorbreekt. Het centrum omsluit een fleuron. Tussen de armen staat afwisselend een hoorn of een leeuw afgebeeld. Omschrift: [NON - NOVIT - FCT - VER']

Koper - 0,68 g

Ref.: VH G1105; Dgs II-807

Afgevoerde grond

ERNEST VAN BEIEREN (1581-1612)

55. Oord, z.j., geslagen in Luik

Vz.: Buste met lange baard en bonnet van elector op het hoofd, naar links.

Legende: ERN[ES]TV[S•D ☚]G•AR[CHIEPIS•COL•]

Kz.: Gedeeld wapenschild van Beieren-Palatinaat. Erboven de bonnet van elector. Omschrift: [EPIS•]LEOD [IEN•V•BAVAR•]DV[X]

Koper - 3,21 g

Ref.: Ch. 565; VH G1229; Dgs III-979

Afgevoerde grond

56. Oord, 1610, geslagen in Luik

Vz.: Buste met baard en bonnet van elector op het hoofd, naar links. Legende: [☚ FERD•PR•ELECT•COL•EP•LEOD]

Kz.: Gedeeld wapenschild van Beieren-Palatinaat. Erboven de bonnet van

elector. Langs weerszijden van het wapenschild:[16]– 10. Omschrift: [EPIS•LEODIEN•V •BAVAR•DVX]

Koper – 2,86 g

Ref.: Ch. 566; VH G1230; Dgs III-978

Sector G (keuken)

FERDINAND VAN BEIEREN (1612-1650)

57. ⅓ oord, 1615, geslagen in Luik

Vz.: De gekroonde letters **FB** tussen het jaartal (1615). Omschrift: ⚔ **FERD•PR**
•EL[ECT]•COL•EP•[LEO]D

Kz.: Gedeeld wapenschild van Bouillon-Loon op een Bourgondisch kruis. Daarboven de bonnet van elector. Langs weerszijden van het wapenschild: 16 – 10. Omschrift: [SVP•DVX•BVL•C]OMES•L[OS]S•

Koper – 1,11 g

Ref.: Ch. 615; VH G1277; Dgs III-1050

Sector G (keuken)

MAXIMILIAAN-HENDRIK VAN BEIEREN (1650-1688)

58. Oord, z.j., geslagen in Hasselt

Vz.: Wapenschild van Beieren. Erboven de bonnet van elector. Omschrift: [MAXIM•]HEN•D[•G•ARC•COL]

Kz.: Wapenschild van Bouillon op een gekruist zwaard en kruis. Het omschrift luidt: EPS[– ET•PRINC•LEO•DVX•BVL]

Koper – 3,71 g

Ref.: Ch. 644; VH G1303; Dgs III-1107

Afgevoerde grond

ANDERE STREKEN EN LANDEN

KUINRE – JAN II (1337-1362) (?)

59. Mijt, Imitatie van een munt van Jan Zonder Vrees DM v 296

Vz.: Binnen een parelcirkel, twee grote gotische letters **FL**. Legende: **C** [...] **NO – NEG** [...]

Kz.: Lang gevoet kruis, dat de legende en de parelcirkel doorbreekt. Omschrift: [...] **KVI – NR** – [...]

Biljoen – 0,49 g

Ref.: *Niet gepubliceerd?* Cfr. DM v 296 (= Vlaanderen)

Afgevoerde grond

STEVENSWEERT – HENRI DE BERGH (1618-1626)

60. Duit, 1620

Vz.: Gekroond wapenschild van Friesland. Omschrift: **NISI•DNS•** * • • [NOBISCVM]

Kz.: Binnen een bloemenkrans die drie-maal wordt onderbroken door een bloem en onderaan het wapenschildje van Bergh, volgende legende: **FRI | DER | 1620**.

Koper – 1,33 g

Ref.: Lucas 13; Elsen lijst 37·2

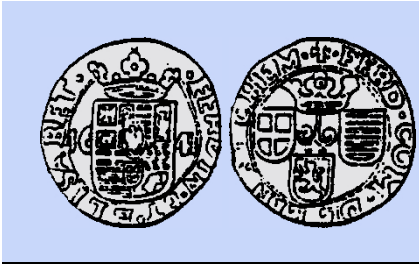
Losse vondst.

REKEM – FERDINAND D'ASPREMONT-LYNDEN (1636-1665)

61. Oord, jaartal onleesbaar, munt zwaar gehavend

Vz.: Gekroond veelvoudig wapenschild met in het midden dat van Rekem. Langs weerszijden het jaartal. Omschrift: [FERDIN•ET•ELISA]BET [(H)]

Kz.: Onder een kroon, een nabootsing van een vuurijzer omgeven met de schilden van Lynden, Gouffier en Rekem.
Omschrift: [† •FERD•COM•DE•]LI
[N•REC]HEM•

Koper – 2,79 g

Ref.: Lucas 280; VH G1926

Losse vondst

FRANKRIJK – HENRI II (1547-1559)

62. Douzain aux H, geslagen in Parijs 1553

Vz.: Gekroond wapenschild van Frankrijk met langs beide zijden een letter H.
Legende: [†] HEN[RICVS II DEI]G
F[RANCORUM REX]

Kz.: Bloemenkruis met op de uiteinden een ♣. Tussen de armen afwisselend een ☼ en een ☾. Omschrift: [† SIT
NOMEN DO]MINI BENE[DICTVM
BE I553]

Biljoen – 1,63 g

Ref.: Ciani 1312

Losse vondst

FRANKRIJK – DIRECTOIRE (1795-1799)

63. Deux décimes, L'An 4 (?) muntplaats niet leesbaar

Vz.: Vrouwenhoofd (de Republiek) naar links. Omschrift: [RÉPUBLIQUE
FR]ANÇAISE

Kz.: Waarde, jaartal en muntplaats binnen een eikenkrans. (Hier: [2]D[ÉCIMES
| L'AN 4 | A])

Koper (of klokkenspijs) – 17,32 g

Ref.: DM&P 12; Gad. 74; Craig 133; Schut.
F1

Afgevoerde grond

LOODJES (tekens of *plumbari*)

64. Loodje

Imitatie van Franse Munt (*misschien Denier Toulousain van Philippe IV le Bel 1285-1314*)

Vz.: Franse lelie ♣ binnen parelcirkel.
Geen tekst.

Kz.: Lang gevoet kruis binnen een parelcirkel. Tussen de armen van het kruis drie bolletjes. Geen tekst.

Lood – 2,26 g

Cfr. Ciani 237

Sector G (keuken)

65. Loodje

Imitatie van zilveren ½ Groot van Maria van Bourgondië, geslagen 1477-1482

Vz.: Binnen een parelcirkel een grote hoofdletter **H**. Geen omschrift.

Kz.: Gevoet kruis binnen een parelcirkel.
Geen omschrift.

Lood – 2,52 g

Cfr. DM v 450; DdP. xviii:75; vG&H 42-3a;

Tael. 145-146; vH H49

Sector G (keuken)

66. *Idem*

Lood – 1,74 g

Sector G (keuken)

67. *Idem*

Lood – 2,26 g

Afgevoerde grond

68. *Idem*

Lood – 2,28 g

Afgevoerde grond

REKENPENNINGEN

69. Frankrijk, 1340

Vz.: Binnen een parelkrans een schild met drie Franse lelies. De legende buiten de parelcirkel is onleesbaar.

Kz.: Binnen een vierpas een leliekruis met binnenin op de hoeken afwisselend de letters **∞** en **V**. Buiten de vierpas in de hoeken **•••**.

Messing – 8,20 g

Ref.: *JMMA* 550 (= brons)

Afgevoerde grond

70. Bourgondië

Filips de Stoute (1384-1404)

Vz.: Binnen een parelkrans het oude schild van Bourgondië (in spiegelbeeld) met daarrond drie **•**. De legende buiten de parelcirkel is onleesbaar.

Kz.: Binnen een vierpas een leliekruis met een ringetje tussen de armen. Om-schrift is onleesbaar.

Midden 15de eeuw

Messing – 2,74 g

Ref.: *JMMA* 113 (= brons)

Afgevoerde grond

71. Venuspenning

Filips de Schone (1482-1506)

Geslagen in Nürnberg

Vz.: Staande vrouw met bloemen en een gieter. Pseudo-legende.

Kz.: Gedegeneerd wapenschild van Filips de Schone. Pseudo-legende, beginnend

met ☼. Links, rechts en boven het wapenschild: * ☼ *

Koper – 5,41 g

Ref.: *JMMA* 977 (= brons)

Afgevoerde grond

72. Duitsland, Nürnberg (Hans Krauwinkel 1586-1635)

Vz.: Rond een rozet afwisselend drie ☼ en drie ♣. Omschrift (niet goed leesbaar): HANN ☼ [KRAUWINCKEL-IN-NVRENBE•]

Kz.: In een driepas met in de hoeken uitspringende driehoeken een globe met kruisje. Omschrift (niet goed leesbaar): [☼ GETRIVW•HANDT•KOMBT•DVRCH•ALLE]

Messing – 1,18 g

Ref.: *JMMA* 996 (= brons)

Afgevoerde grond

73. *Idem* (kleinere diameter)

Messing – 0,83 g

Ref.: *JMMA* 996 (= brons)

Afgevoerde grond

74. Frankrijk

Lodewijk XIV (1643-1715), geslagen te Nürnberg door Conradt Laufer (1637-68)

Vz.: Gelauwerde buste naar rechts [L]VD•XIII•D•G: - FR•ET[•NAVAR•REX•]

Kz.: gekroond wapenschild van Frankrijk. CONRADT•L[AV]FER•RECH [•PFENING•N•]A:

Koper – 2,36 g (doorboord)

Ref.: www.colchestertreasurehunting.co.uk/J/jetons.htm (= messing)

Afgevoerde grond

NIET-IDENTIFICEERBAAR

75. Brons – 2,27 g
Sector G (keuken)

76. Koper – 1,38 g
Sector G (keuken)

77. Koper – 2,69 g
Sector G (keuken)

78. Koper – 0,93 g
Sector G (keuken)

BESLUIT

Laat ons even terugblikken op de geschiedenis van het Blauw Kasteel of Beverhoutshof. Afgezien van het feit dat op de site een spits uit het Mesolithicum werd gevonden (ca. 6000 v.C.) en een *denarius* uit de Romeinse tijd (zie nr. 1), moeten wij vaststellen dat ieder spoor van artefacten ontbreekt tot het begin van de 14de eeuw. Was er dan vóór die tijd geen kasteel? De oudste sporen dateren uit de 13de eeuw, nl. de beschoeiing van een houten omwalling uit 1245-57 en resten van 13de eeuwse metselwerk. En toch ...

De oudst gekende leenhouder is Ghidholf van Beverhout (ca. 1365), en laten we niet uit het oog verliezen dat het Blauw Kasteel bijna middenin het slagveld lag van de gevechten bij het Beverhoutsveld in 1382. Vinden wij hiervan iets in het Blauw Kasteel terug? Misschien wel ... Er zijn restanten van een woonst of een kasteel uit de 12de eeuw gevonden vooraan naast de toren. Ook heeft men verschillende brandsporen aangetroffen, waaronder één grote laag van 22 à 30 cm dik. De brandlaag bevatte aardewerk en vergane baksteen die werden gedateerd naar de 14de eeuw. Onder deze brandlaag bevond zich zeer veel aardewerk uit vroegere periodes: de 10de tot en met de 13de eeuw.

Dat uit die middeleeuwse periode geen munten werden aangetroffen, kan verschillende oorzaken hebben: misschien werd de gevoelige plaats niet onderzocht of gevonden of leverde deze motte het bewijs van een middeleeuwse gesloten

economie, waarbij het domein in staat was om in zijn eigen onderhoud te voorzien en, als het nodig bleek, ruilhandel pleegde met andere domeinen of dorpen.

Het oudste 'muntje' dat in een gracht werd teruggevonden, is een loodje (*loykin, lodekine, teecken*)*. Gaat het hier om een soort 'noodgeld' uit de 13de eeuw, of gingen de vroegere bewoners van het domein naar de (jaar)markt en gold dit loodje als fiscaal betaalbewijs of als tolbewijs**.

Verder vinden wij de geschiedenis van het Blauw Kasteel in grote lijnen in de gevonden munten terug. Zo blijkt dat na de grote brand van het kasteel eind 14de eeuw (Slag bij het Beverhoutsveld?), na een korte periode van stilte, het domein zich herstelt. De 14de eeuw werd geteisterd door onlusten, gevechten en pestepidemieën. De Bourgondische hertogen zorgden opnieuw voor rust en zekerheid. Gewassen leverden rijkere oogsten op en de voorspoed keerde terug. De 15de eeuw betekende een glorieperiode, en we zien dat ook aan de gevonden munten: uit die Bourgondische periode vinden we 12 munten of penningen terug, waaronder 4 loodjes uit het einde van de 15de eeuw.

Uit die periode werd een raadselachtig muntje gevonden: een imitatie van een milt van hertog Jan Zonder Vrees, vermoedelijk afkomstig uit Kuinre ten tijde van Jan II (1337-62). Dit muntje is echter in dermate slechte staat, dat aan de herkomst ervan kan getwijfeld worden (afb. 59).

Tijdens de daaropvolgende periode schijnt alles uitstekend te gaan in het Blauw Kasteel: er wordt verder gebouwd en verfraaid binnen en buiten het kasteel. Uit de 16de eeuw en de 17de eeuw worden niet minder dan 23 munten gevonden, ook afkomstig uit andere streken zoals Stevensweert, Reken, het prinsbisdom Luik en Frankrijk.

In 1631 worden beschadigingen aangebracht aan het domein na het mislukt beleg van Brugge door de troepen van prins Frederik Hendrik van Oranje.

Vanaf de tweede helft van de 17de eeuw kende men nog slechts weinig interesse voor de residentie, en in 1673 vermeldt het schepencollege van Oostkamp dat het Blauw Kasteel een vervallen *hof van plaisance* blijkt te zijn. Hierna wordt het goed verpacht en verandert het in een eenvoudige landbouwwitbating, en dat voor een periode van meer dan 250 jaar. Het aantal munten vanaf de Oostenrijkse periode gaat dan ook in steeds dalende lijn***.

* In de 13de eeuw maakte men gebruik van dergelijke loodjes als tegoed-bod voor geleverde prestaties, en dat wegens de schaarste aan courant geld. Op die manier was men in staat om op een eenvoudige manier de wedden van personeel te betalen. De stadsrekening van Brugge uit 1294, fol. 26, n° 2, vermeldt onder de rubriek *extradatum commune*: Item Petro Kistevoet pro signaculis plumbeis faciendis pro operariis ... VII 3 lb., i.e. zeven en een half pond parisis (cfr. Alph. DE SCHODT, *Méreaux de Bienfaisance ecclésiastiques et religieux de la Ville de Bruges*. Bruxelles 1873-78).

** Een gelijkaardig loodje staat afgebeeld in Jacques LABROT, *Une histoire économique et populaire du Moyen Âge. Les jetons et les méreaux*, pag. 89. Ed. Errance, Paris 1989.

*** Voor een uitgebreid overzicht hieromtrent zie *Het Blauw Kasteel*, uitgegeven door de Heemkundige Kring Oostkamp, 2009.

BIBLIOGRAFIE

Het Blauw Kasteel

- Georges CLAES, *De Gemeente Oostkamp*, 1953.
- Jeroom VAN SLAMBROUCK, *Hofstede-Blauw Kasteel*, Gelegenheidsuitgave van de Heemkundige Kring Oostkamp. Maart 2001.
- Heemkundige Kring Oostkamp. Tijdschrift n° 4, pag. 23-26. Dries Bonamie. 2001.
- Heemkundige Kring Oostkamp. Tijdschrift n° 6, pag. 20-32. Nikolay Holthoff. 2002.
- Nikolay HOLTHOFF, *Archeologisch onderzoek op de site 'Blauwe Kasteel'. Oefening opgravings-technieken*. Academiejaar 2002-2003 Universiteit Gent.
- Heemkundige Kring Oostkamp, *Het Blauw Kasteel. De (her)ontdekking van een fascinerend landgoed in Moerbrugge*, 2009.

Numismatiek

- BMC Harold MATTINGLY, *Coins of the Roman Empire in the British Museum, vol. III. Nerva to Hadrian*. British Museum Publications Ltd. 1976.
- Ch. J. DE CHESTRET DE HANEFTE, *Numismatique de la Principauté de Liège et de ses dépendances*. Bruxelles 1890, Supplément, Liège 1900.
- Ciani Louis CIANI, *Les Monnaies Royales Françaises de Hugues Capet à Louis XVI*. Paris, 1926.
- Craig William CRAIG, *Coins of the World 1750-1850*. Third edition. Wisconsin, 1976.
- DdP M.L. DESCHAMPS DE PAS, *Essai sur l'histoire monétaire des comtes de Flandre de la maison de Bourgogne*. Paris, 1863.
- Dgs II Jean-Luc DENGIS, *Les monnaies de la Principauté de Liège. II De Jean d'Enghien à Robert de Berghes (1275-1564)*. Collection Moneta 54. Wetteren, 2006.
- Dgs III Jean-Luc DENGIS, *Les monnaies de la Principauté de Liège. III De Gérard de Groesbeeck au rattachement à la France (1564-1794)*. Collection Moneta 55. Wetteren, 2006.
- DM Jean DE MEY, *Les monnaies Belgo-Luxembourgeoises de Charles III à Guillaume Ier (1706-1830)*. Bruxelles, 1963.
- DM N Jean René DE MEY, *Les monnaies de Namur (946-1714)*. Bruxelles, 1971, Reeks Numismatic Pocket nr. 11.
- DM V Jean René DE MEY, *Les monnaies des comtes de Flandre (1244-1384)*. Bruxelles, 1985, Reeks Numismatic Pocket nr. 38.
- DM&P Jean DE MEY & Bernard POINDESSAULT, *Répertoire de la numismatique française contemporaine. 1793 à nos jours*. Bruxelles & Paris, 1976.
- Gad. Victor GADOURY, *Monnaies françaises. 1789-1985*. Monte-Carlo, 1985.
- JMMA Claude ROELANDT, Stéphan SOMBART & Michel PRIEUR, *Jetons & Méreaux du Moyen Âge*. Éd. Les Cheval-Légers, Paris, 2004.
- Haeck V Aimé HAECK, *De munten van de graven van Vlaanderen. Deel III*. Brussel, 1979, Reeks Numismatic Pocket nr. 27.
- Lucas Paul LUCAS, *Monnaies seigneuriales mosanes*. Ed. Chanlis, Walcourt, 1982.

- Mor. Frans MORIN, *Catalogus der Belgische Munten van 1832 tot heden*. Uitgave 2002.
- Probst Romain PROBST, *Catalogue illustré des monnaies luxembourgeoises (1026-1998), ... PRIFIX monnaies*. Luxembourg, 1998.
- RIC Harold MATTINGLY & Edward SYDENHAM. *The Roman Imperial Coinage, vol. II Vespasian to Hadrian*. Spink & Son, Ltd. London, 1972.
- Sch. Jacques SCHULMAN, *Nederlandsche munten 1795-1961*. Amsterdam, 1962.
- Schut. Eddy SCHUTYSER, *De Muntomloop in Vlaanderen*. Oostkamp, 2002.
- Tael. Juliaan Taelman, *Munten en Penningen in Bourgondisch Vlaanderen*. Gruuthusemuseum, Brugge, 1982.
- V. P. VERKADE, *Muntboek bevattende de namen en afbeeldingen van munten geslagen in de zeven voormalig Vereenigde Nederlandsche Provinciën sedert den Vrede van Gent tot op onzen tijd*. Schiedam, 1848.
- vG&H H. ENNO VAN GELDER & Marcel HOC, *Les monnaies des Pay-Bas bourguignons et espagnols*. Amsterdam, 1960.
- VH Hugo VANHOUDT, *Atlas der munten van België*. Uitgave EGMP, Herent 1996.
- VK André VAN KEYMEULEN. *Van Albrecht en Isabella tot Willem I*. Brussel, Koninklijke Bibliotheek Albert I, 1981.

ADDENDA

In de loop van 2014 ontving de auteur, van het VIOE, nog een paar dozen met niet-gesorteerd vondstmateriaal, afkomstig van sector G. Hierin vond hij nog 22 munten, meestal in slechte tot zeer slechte staat.

SPAANSE PERIODE – FILIPS II (1555-1598)

79. ½ Duit

Zie 20

Koper – 0,99 g – Ø 17,5 mm

SPAANSE PERIODE – ALBRECHT & ISABELLA (1598-1621)

80. Oord

Zie 27

Koper – 2,50 g – Ø 24,5 mm

SPAANSE PERIODE – KAREL VI (1711-1740)

81. Oord

Zie 43

Koper – 2,89 g – Ø 24,0 mm

Voor de volledigheid vermelden we nog de volgende twee stukken uit de 20ste eeuw: nr. 82 – Koninkrijk België, 50 centiem 1923 (NL); nr. 83 – *idem*, 5 frank 1966 (Fr).

FRANKRIJK – LOUIS XIII (1610-1643)

84. Quinze deniers (douzain contre-marqué)

De munt kreeg, conform de ordonnantie van juni 1640, een wettelijke koers van 15 deniers tournois. Aangezien die douzains werden geslagen in een gering aantal, werden ook munten in biljoen uit een periode van vóór Louis XIII gebruikt.

Biljoen – 1,30 g – Ø 20,0 mm

Ref.: Gad. 21; Ciani 1709; instempeling: J.R. De Mey, *Les contremarques sur les monnaies* (1982), CM 488

FRANKRIJK – NAPOLEON III (1852-1871)

85. 10 centimes 1857 A (Parijs)

Vz.: De keizer blootshoofds binnen een parelcirkel naar links. Omschrift: NAPOLEON III EMPEREUR, muntmeesterteken en jaartal 1857.

Kz.: De keizerlijke adelaar, met gespreide vleugels staande op een bliksem-schicht. Onderaan het atelierteken A binnen een parelcirkel. Bovenaan: ★ EMPIRE FRANÇAIS ★. Onderaan: DIX CENTIMES.

Rand:

Brons – 9,23 g – Ø 30,2 mm

Ref.: DM&P 153

ITALIË – UMBERTO I (1878-1900)

86. 5 centesimi 189?

Vz.: De koning blootshoofds naar links. Omschrift: UMBERTO I RE D'ITALIA.

Kz.: Krans, gevormd door een olijftak en een eikentak, onderaan met een strik samengebonden. Bovenaan een vijf-puntige stralende ster, onderaan staat het muntatelier. Binnen de krans: 5 | CENTESIMI | 189?

Rand:

Brons – 3,05 g – Ø 24,0 mm (*munt herkenbaar maar in uiterst slechte staat!*)

Ref.: KM 31

LOODJE (teken of *plumbarum*)**87. Penning**

Imitatie van Franse Munt met lelie

Lood – 1,04 g – Ø 16,0 mm

Ref.: DM&P 202m, Mor. 564

Zie 64

NIET-IDENTIFICEERBAAR

88. Koper – 1,21 g – Ø 22,0 mm

89. Koper – 1,97 g – Ø 23,5 mm

90. Korte ??

Koper – 1,04 g – Ø 17,0 mm

91. Koper – 0,77 g – Ø 19,0 mm

92. Koper – 0,98 g – Ø 17,0 mm

93. Koper – 0,59 g – Ø 15,5 mm

94. Koper – 2,57 g – Ø 20,0 mm

95. Koper – 2,11 g – Ø 22,0 mm

96. Koper – 1,36 g – Ø 24,0 mm

97. Koper – 2,36 g – Ø 23,0 mm

98. Koper – 0,55 g – Ø 20,0 mm

Er rest slechts $\frac{3}{5}$ van het plaatje

99. Koper – 1,64 g – Ø 22,0 mm

100. Koper – 2,11 g – Ø 24,5 mm
